

گفت و گو با حامد جعفری، تهیه کننده آثار پویانمایی در کشور پویانمایی، ابزار آموزش مفاهیم اجتماعی است

گفت و گو

چندی است هنر پویانمایی در کشور جایگاه والایی یافته و چشم‌ها به سمت این هنر و آثار تولیدی آن و همچنین کسب جوایز مختلف توسط برخی آثار خیره شده است. این موضوع را می‌توان از آثار تولید شده در چند سال اخیر و همچنین اظهار نظرهای برخی کارشناسان؛ چه داخلی و چه خارجی، در مورد تولید آثار پویانمایی در کشور پی برد. هر چند به‌زعم برخی کارشناسان این هنر، هنوز در کشور به جایگاه اصلی خود نرسیده، اما نگاهی به آثار تولید شده در داخل و همچنین کسب جوایز بین‌المللی توسط برخی از این آثار حکایت از این موضوع دارد که هنر پویانمایی در کشور در حال رشد است و این خود جای بسی امیدواری است. اما همچنان جای خالی برخی مفاهیم اجتماعی و حوزه‌های مختلف در این هنر احساس می‌شود. برای آشنایی بیشتر با هنر پویانمایی در این شماره پای صحبت‌های حامد جعفری، تهیه‌کننده آثار پویانمایی همچون «فیلشاه» و «شاهزاده روم» نشستیم تا از اوضاع و احوال این هنر در کشور برآیمان سخن بگویید. گفت و گوی ما را در ادامه بخوانید.

اعظم زنگی

روزنامه‌نگار

اساسا اینگونه در اذهان جا افتاده که در هنر پویانمایی، مخاطب اصلی کودکان هستند؛ اما در واقع می‌توان دو حوزه بر این هنر متصور بود؛ یکی آثاری که کودکان، مخاطب اصلی آن هستند و دیگری آثاری که برای گروه‌های سنی بالاتر تولید می‌شوند. به نظر شما، جایگاه حوزه مسائل اجتماعی در تولید این آثار در کدامیک از این دو گروه قرار می‌گیرند؟

ببینید همان‌طور که از نفس و ذات این هنر برمی‌آید، مخاطب اصلی تولید آثار پویانمایی نه در کشور ما بلکه در سایر نقاط جهان، کودکان و نوجوانان هستند، اما این موضوع به آن معنا نیست که یک اثر پویانمایی فقط مختص یک گروه سنی ساخته و تولید شود. بلکه اینگونه در اذهان جا افتاده که یک اثر پویانمایی فقط مختص کودکان است و گروه‌های دیگر سنی نباید به تماشای آن بنشینند. البته این دیدگاه اکنون در بسیار از نقاط جهان منسوخ شده و در کشور ما نیز موضوع تماشای آثار پویانمایی برای همه گروه‌ها اکنون به امری عادی تبدیل شده است.

ذکر این نکته نیز لازم است که حتی کمپانی‌های بزرگ و با سابقه تولید این آثار در جهان نیز برخی آثار خود را برای گروه‌های سنی خاصی مانند خردسالان تولید می‌کنند و آثار دیگر را برای گروه‌های دیگر و بالاتر. گروه‌های سنی خردسال معمولاً درک و شناخت چندان زیادی از آثار تولید شده برای گروه‌های بالاتر ندارند. برای این گروه سنی، آثاری همراه با موزیک و ترانه‌های شاد تولید می‌شود که خردسالان را جذب تماشای خود کند اما برای گروه‌های سنی نوجوان و بالاتر گاهی از رمان‌های معروف جهان مانند بینوایان، شاهزاده و گدا، جزیره اسرارآمیز و... استفاده می‌شود که چندان مناسب حال کودکان خردسال نیست و ارتباط برقرار کردن این گروه سنی با این آثار تا حدودی دشوار است. در مورد تم و زمینه موضوعی آثار تولیدی نیز باید یادآور شد معمولاً کمپانی‌های بزرگ، سازنده سفارش‌های داده شده توسط عوامل بیرون از خود هستند که این امر توسط تهیه‌کنندگان و شرکت‌های عظیم صورت می‌گیرد و استودیوها و کمپانی‌ها سفارشات را پذیرفته و کار ساخت آغاز می‌شود. بنابراین ساخت و سفارش تولید یک کار معمولاً توسط سفارش‌دهندگان به تهیه‌کنندگان و سپس کارگردانان و عوامل ساخت داده می‌شود.

به نظر شما آیا سازنده یا اثری در آثار پویانمایی وجود دارد که به حوزه اجتماعی؛ بخصوص حوزه کارگری پرداخته باشد؟

برخلاف تصور عده‌ای که گمان می‌کنند کمپانی‌های

غربی نخستین و با سابقه‌ترین سازندگان انیمیشن در جهان هستند، این شرقی‌ها بودند که گوی سبقت را در ابتدا از غربی‌ها ربودند. در روسیه، قبل از انقلاب اکتبر سال ۱۹۱۷ شخصی به نام «ولادیسلاو استارویچ» هنرمندی بود که به اذعان شخص والت دیزنی از تمام سازندگان انیمیشن دنیا ۱۰ سال جلوتر بود. «استارویچ» را پدر انیمیشن‌های عروسکی دنیا نام نهادند. او با ساخت مجسمه‌های تاکسیدرمی شده برخی حیوانات و تصویربرداری فریم به فریم از این حیوانات، نخستین انیمیشن تصویری در جهان را ضبط کرد و ساخت؛ اما این کمپانی‌های غربی بودند که با توجه به رقابت شدید و همچنین سرمایه‌گذاری‌های هنگفت و کلان بر روی این صنعت، گوی سبقت و رقابت را از دیگر کشورها ربودند و این صنعت را به نام خود ثبت کردند. با پیروزی انقلاب بلشویکی در سال ۱۹۱۷ در روسیه و روی کار آمدن کمونیست‌ها در این کشور، آنها از هنر نهایت استفاده را جهت شناساندن اهداف و پیامدهای انقلاب خود و همچنین دستاوردهای آن که به‌زعم آنان، فرو ریختن تبعیض‌ها بین اقشار مختلف جامعه و در هم شکستن آن و همچنین رواج تساوی و برابری بین اقشار مختلف جامعه و رفع هر گونه تبعیض بود، به کار گرفتند که از آثار برجای مانده؛ چه در حوزه سینما و چه هنرهای دیگر کاملاً این نوع نگاه در آنها وجود دارد...

به نکته خوبی اشاره کردید. لطفاً کمی بیشتر از جایگاه پویانمایی کارگری در دوران شوروی سابق و سایر کشورهای بلوک شرق آن زمان بگویید...

... همان‌طور که ذکر شد وقوع انقلاب کمونیستی در شوروی سابق در همه عرصه‌ها به‌ویژه هنر تأثیرگذار بود که هنر پویانمایی نیز از این قاعده مستثنی نبود. در دیگر کشورهای همسوز نیز به تأسی از شوروی سابق، جنبش‌هایی به صورت جسته و گریخته پدید آمد و هنرمندان آن کشورها نیز در هر حوزه‌ای دست به خلق آثاری زدند که از آن بویی از اهداف کمونیستی و آرمان‌های آن به مشام می‌رسید. در شوروی، انیمیشن «گالیور جدید» که برگرفته از اثر «گالیور» نوشته «جاناتان سوئیفت» است، در سال ۱۹۳۵ توسط «الکساندر پوشکو» روی پرده رفت که مورد تحسین «چارلی چاپلین» نیز واقع شد. این انیمیشن در دوران خود، شهرتی جهانی به دست آورد و موفق به دریافت جایزه‌ویژه «جشنواره میلان» نیز شد. به همین ترتیب و به دنبال رواج و افکار کمونیستی به جرأت می‌توان گفت در همه حوزه‌ها هنرمندان با توجه به ترویج و گرایش افراد به این افکار آثار هنری نیز تحت تأثیر آن قرار گرفت.

به نظر شما چگونه می‌توان با بهره‌گیری از هنر پویانمایی، آموزه‌های اجتماعی را به کودکان آموخت؟

با توجه به علاقه‌ای که کودکان و خردسالان به تماشای تصاویر پویانمایی از خود نشان می‌دهند، این آثار تأثیر بسزایی در رشد و شخصیت و همچنین آموزه‌های مختلف در کودکان در همه نقاط دنیا دارند. امروزه در بسیاری از کشورها از این هنر برای انتقال مفاهیم اجتماعی، مذهبی، آموزشی و... استفاده می‌شود. تأثیری که یک اثر پویانمایی با مضامین مختلف بر خردسالان و کودکان می‌گذارد بر هیچکس پوشیده نیست. اگر به یاد داشته باشید حتی در کشور ما نیز در دوره‌ای نیروی انتظامی، سفارش ساخت مجموعه پویانمایی‌های تبلیغاتی توسط سرهنگ «علیرضا اسماعیلی» را داد که توسط هنرمند پویاساز کشورمان آقای «بهرام غلیمی» در مؤسسه «خور» ساخته شد و با استقبال فراوانی نیز از سوی رده‌های مختلف سنی به‌ویژه کودکان و نوجوانان مواجه شد. شخصیت‌هایی مانند سیا ساکتی، داود خطر، هوتن و... را هنوز کودکان آن زمان به خاطر دارند و در زمان خودش با علاقه فراوان به تماشای آن می‌نشستند؛ اما پشت این شخصیت‌های جذاب و شیرین با آن صداگذاری‌های حرفه‌ای، آموزه‌ها، مفاهیم و همچنین آموزش، احترام و رعایت قوانین راهنمایی و رانندگی نهفته بود که توسط هنر پویانمایی از کودکی و خردسالی به بچه‌ها آموزش داده می‌شد که تأثیر فراوانی نیز در رعایت و احترام به قانون در بچه‌ها به وجود آورد. در نظر داشته باشید با استفاده از هنر پویانمایی و ساخت آثار در حوزه‌های مختلف، نه تنها در حوزه راهنمایی و رانندگی بلکه در همه عرصه‌ها می‌توان از این هنر در انتقال مفاهیم و مضامین و آموزه‌های مختلف بهره گرفت؛ کاری که اکثر کشورهای پیشرفته جهان در حال حاضر به آن روی آورده‌اند و به نظر می‌رسد تأثیری که این هنر در انتقال مفاهیم مختلف در کودکان برجای می‌گذارد با توجه به علاقه‌ای که خردسالان و کودکان به تماشای آن از خود نشان می‌دهند، می‌تواند بسیار کارگشا باشد و جا دارد دستگاه‌های مختلف به‌ویژه اکنون که ویروس کرونا همه کسب و کارها و مهدکودک‌ها و مدارس را به تعطیلی کشانده و به مخاطره انداخته، از این امکان و فرصت استفاده کرده و در قالب آثار پویانمایی، آموزش‌ها و همچنین سایر مواردی که نیاز امروز کودکان و خردسالان است را نمایش و آموزش دهند.

در سایر حوزه‌ها چطور؟ آیا می‌توان مفاهیمی مانند کار و بیمه اجتماعی را در قالب

نمایش‌های پویانمایی به کودکان آموزش داد؟ همان‌طور که اشاره کردم، بسیاری از کشورهای پیشرفته سال‌هاست که از هنر پویانمایی نه فقط برای سرگرمی و شاد کردن لحظه‌ای خردسالان و کودکان استفاده می‌کنند بلکه به تأثیر و قدرت انتقال این هنر در خردسالان و کودکان و سایر گروه‌های جامعه نیز پی برده‌اند. اکنون در تمامی کشورهای پیشرفته، کلاس‌های هوشمند با «ال‌ای‌دی» و سیستم‌های پیشرفته در اختیار کودکان است و برای آنان با توجه به مقتضای سن‌شان، آموزش‌ها از طریق تولید آثار پویانمایی به آنان ارائه می‌شود. همان‌طور که اشاره کردم، هنر و صنعت پویانمایی اکنون در جهان بسیار مورد توجه قرار گرفته و می‌توان گفت هم به نوعی صنعت پولسازی محسوب می‌شود و هم علاقه‌مندان فراوانی در جهان به خود جذب کرده و هر روز نیز بر تکنیک و کیفیت آثار تولید شده افزوده می‌شود و جا دارد مسئولان و دست‌اندرکاران امور فرهنگی کشور ما نیز از این هنر و صنعت مانند سایر نقاط دنیا نهایت بهره را ببرند و سفارش‌های اینچنینی فقط در حد دو یا سه کار و به صورت مقطعی و زودگذر نباشد. همچنین می‌توان با ساخت آثار پویانمایی در حوزه کار و با بیمه‌های اجتماعی، ارزش و نیاز بیمه در طول زندگی را در قالب این آثار به کودکان آموزش داد تا آنان از همان خردسالی با مفاهیم کار و بیمه اجتماعی آشنا شوند. این مهم نیاز به برنامه‌ریزی دقیق دستگاه‌ها و سایر ارگان‌های فرهنگی مختلف در کشور و همچنین تشکیل اتاق فکر دارد تا عوامل و دست‌اندرکاران امور آموزشی و فرهنگی دور هم جمع شوند و در مورد آن برنامه‌ریزی کنند.

شما به عنوان یک کارشناس و تهیه‌کننده موفق آثار پویانمایی در کشور که سابقه تهیه آثاری همچون «فیلشاه» و «شاهزاده روم» را در کارنامه هنری خود دارید، آیا تمایل دارید در حوزه رفاه، بیمه، کار و یا تأمین اجتماعی ورود کنید؟

یک کار خوب و غنی از عوامل مختلفی تشکیل می‌شود و همه عوامل ساخت در موفقیت یا عدم موفقیت کار دخیل هستند. اگر اثری از محتوایی غنی برخوردار باشد و ارزش سرمایه‌گذاری و کار داشته و از همه مهم‌تر زیر نظر عوامل حرفه‌ای تولید شود، حال در هر حوزه‌ای که باشد؛ مانند حوزه‌های اجتماعی، حاکم در این حوزه ورود کنیم. در آخر ذکر این نکته لازم است که هنر پویانمایی می‌بایست در خدمت اهداف فرهنگی جامعه و شناساندن و درک مفاهیم آن به اقشار مختلف جامعه به‌ویژه کودکان و نوجوانان باشد.

کتابخانه مرکزی سازمان تأمین اجتماعی به منظور کارپردی کردن و توسعه دانش تخصصی در حوزه رفاه و تأمین اجتماعی، معرفی منابع جدید اعم از کتب، طرح‌های پژوهشی، پایان‌نامه‌ورساله‌های جدید و مرتبط را در دستور کار خود دارد. علاقه‌مندان به تهیه این کتاب می‌توانند جهت مطالعه و امانت گرفتن این کتاب با تلفن ۶۶۵۷۰۱۳۷ داخلی ۳۰۱ کتابخانه مرکزی سازمان تأمین اجتماعی تماس بگیرند.

مهناز علی جانی کارشناس ارشد و مسئول کتابخانه مرکزی سازمان